

Skjebnen til fire frontkjemper fra Halden er ennå uviss

Ifølge oppgaver Halden Arbeiderblad sitter inne med var det 47 fra Halden, Berg og Idd som gjorde fronttjeneste på tysk side i årene 1941-1945. Tretten av disse falt. Fire er fortsatt rapportert savnet.

Det er nå et visst håp om at de fires skjebne kan bli avdekket. Aftenposten har hatt en reporter i den sovjetiske armés arkiver i Moskva.

206 NORSKE NAVN

Disse arkiver er nå gjort tilgjengelige for folk fra vest. Her har bladets reporter Halvor Tjønn brakt på det rene at 206 norske navn er nedtegnet som tilfangetatte eller internerte nordmenn. Men det er mye uklarheter rundt disse registreringer. Tjønn har hittil kunnet slå fast skjebnen til 47. Førte av disse er frontkjemper, de andre er nordmenn som på annen måte kom i russisk fangenskap.

TRE ØSTFOLD-SKJEBNER

De fangetatte nordmenn det dreier seg om havnet som regel i såkalte GULAG. Det er nærmest konsentrasjonsleire spredt over hele det daværende Sovjetunionen.

Det store flertall av savnede frontkjemper er registrert i 1944 og 1945, og de døde enten i felten eller i fangeleirene forholdsvis kort tid etter.

Blant de navnene som Aftenposten nevner finner vi også Mads Golden. Han var advokat fra Trøgstad, født i 1908. Men som navn tilsier hadde han sterke familiebånd til Enningdalen. Han skal visstnok ikke ha bodd fast i Enningdalen.

Andre navn fra Østfold er Andreas Elverum fra Sarpsborg med familietilknytning i Halden. Håkon Skukkestad fra Eidsberg ble tatt til fange i Karelen sommeren 1944. Han døde i fangeleir av magetyfus og utmattelse i april 1945 og er gravlagt i fellesgrav 16 i leir 157 i nærheten av nåværende St. Petersburg.

DE SAVNEDE HALDENISERE

Hvorvidt det er mulig å spore opp hva som skjedde med de andre 159 er uvisst. Men i kategorien «savnede» har vi fire fra Halden, Berg og Idd: Kjell Hollmann, Åge Helmuth, Leif Kjølén og Kjell Karlén.

Ifølge Aftenposten ble de aller fleste av de ifangetatte norske frontkjemper sendt hjem etter krigens slutt. Det ble ikke foretatt noen henrettelser. Men i noen enkelttilfelle

drøydte det svært lenge før hjemsendelsen fant sted.

SLAGET VED KAPROLAT

Flere av de nordmenn som mistet livet på tysk side under krigen i Russland falt i ett enkelt slag under den russiske offensiv ved Kaprolat i Karelen 26. juni 1944. På den ene dagen mistet 134 norske frontkjemper livet, blant dem Bruun Olsen fra Tistedal, mens Mads Golden ble meldt savnet.

FEMTI ÅR ETTER

Av de 47 fra Halden, Berg og Idd i krigstjeneste på tysk side finner vi også sju såkalte frontøstre. To av de sju mistet livet.

Det er nå rundt femti år siden disse dramatiske begivenheter. Og ingen av dem som ble meldt «savnede» er selvfølgelig i live. Men for pårørende og andre er det en fordel å få visshet. Det er mulig at flere av de 159 uavdekkede norske skjebner kan bli klarlagt ved ytterligere gjennomgang av arkivene i Moskva. Kanskje kan vi også få greie på hva som er skjedd med de fire savnede haldensere og hvor deres graver er.

A.J.

*Det er så mange som var
savnede i 1945-46 og 47-48*

Tyskerne og Nasjonal Samling satte fra 1941 i gang en kraftig propaganda for at norske ungdommer skulle melde seg til krigstjeneste for Tyskland og mot Sovjet. Og ikke uten hell. Her har vi en typisk verveplakat. Illustrasjon fra boka «Den norske nasjonalsosialismen».

Femti år etter

Vi har på denne sida fortalt om de fra Haldendistriktet som meldte seg til fronttjeneste på tysk side i årene 1941-1945. Artiklen er skrevet etterat det nå er kastet nytt lys over norske frontkjemperes skjebne etterat krigsarkivene i Moskva ble åpnet.

Dette er et tema som fortsatt setter sterke følelser i sving - i alle fall hos den etter hvert minkende skare av personer som opplevde krigen. Derfor disse ord i tillegg:

Dette er ikke noen honnørartikkel til ære for dem som valgte den siden under den annen verdenskrig. Men det er heller ingen fordømmende artikkel. Det synes vi ikke passer ved denne anledning. Det er nøytral omtale, som først og fremst dreier seg om menneskeskjebner

Dette er vår nære historie. Det hører også med å fortelle om den.

Drømmen om en heroisk krigsinnsats ble slått i stykker av en brutal virkelighet. Mange frontkjemper møtte sin skjebne på østfronten og ble gravlagt under bjørkeruner langt hjemmefra. Illustrasjon fra boka «Den norske nasjonalsosialismen». Pax forlag 1982.